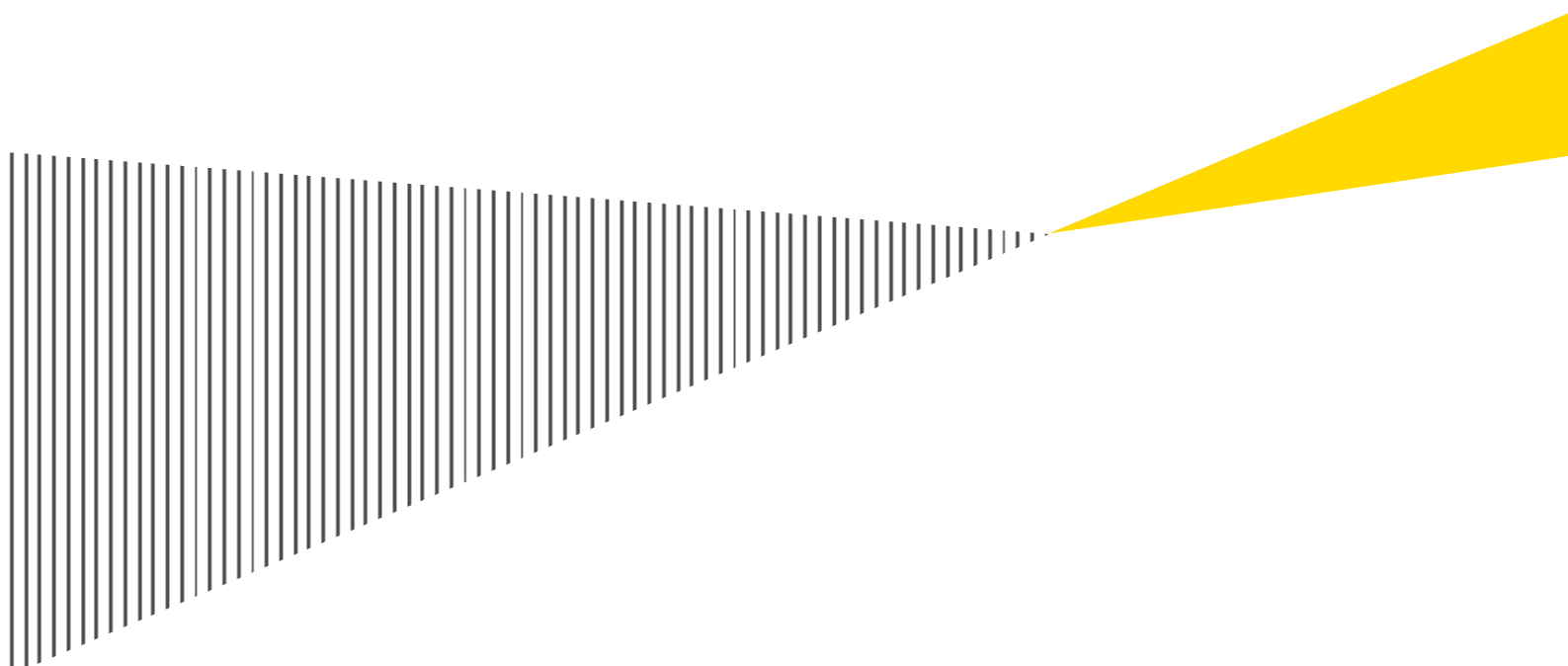

Haninge kommun

Granskning av avhopp från gymnasiet

Innehåll

1	Sammanfattning	2
2	Inledning	4
2.1	Bakgrund.....	4
2.2	Syfte och avgränsning	4
2.3	Genomförande	4
2.4	Revisionsfrågor	4
3	Styrning	5
4	Intagning till gymnasieskolan	5
4.1	Vägledning inför gymnasievalet.....	5
4.2	Andel som kommer in på sitt förstahandsval	6
4.3	Övergången mellan grundskolan och gymnasieskolan för elever med kunskapsbrister.....	7
4.4	Kommentar.....	7
5	Uppföljning och åtgärder.....	8
5.1	Uppföljning av frånvaro.....	8
5.2	Åtgärder vid kunskapsbrister	8
5.3	Kommentar.....	9
6	Avhopp från gymnasieskolan.....	9
6.1	Statistik	9
6.2	Åtgärder för att förebygga avhopp	10
6.3	Analysen vid avhopp	11
6.4	Studie- och yrkesvägledare på gymnasiet	13
6.5	Kommentar.....	13

Källförteckning

1 Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Haninge kommun granskat avhopp från gymnasieskolan. Syftet med granskningen har varit att belysa och bedöma hur gymnasieskolor i Haninge kommun förebygger och följer upp avhopp från gymnasieskolan.

Information om gymnasievalet är tillgängligt för eleverna i grundskolan på olika sätt, t.ex. via informationsmaterial och stöd från skolans studie- och yrkesvägledare. I Haninge kommun finns det fyra studie- och yrkesvägledare (fördelade på 3,5 heltidstjänster) som arbetar för de nio högstadieskolorna. Till hösten 2010 kommer de 3,5 heltidstjänsterna att sjunka till 3,1. Det stora antalet elever gör att studie- och yrkesvägledarna inte har den tid de önskar för varje elev vilket också påverkar vägledningen inför gymnasievalet. Det är därför olyckligt att tiden för studie- och yrkesvägledarna kommer att minska ytterligare.

Alla elever kommer inte in på sitt förstahandsval. Enligt en rapport från Skolverket lyckas elever som kommer in på sitt förstahandsval bättre med sina gymnasiestudier än elever som kommer in på sitt andra-, tredje-, fjärde- eller femtehandsval. Utbildningsförvaltningens rapport från Fredrik 2010 visar att de elever som avslutat sina gymnasiestudier på Fredrik inom tre år från start med minst godkänt i alla kurser, så gott som uteslutande är förstahandssökande.

Det saknas en antagen rutin för övergångarna mellan grund- och gymnasieskolan. Även om överlämningar sker likartat idag rekommenderar vi att det antas en rutin som ska säkerställa kvaliteten i övergångarna.

Det finns två system för kommunens skolor att registrera frånvaro i; Dexter och V-klass. De olika systemen gör att det är svårt för förvaltningen att göra jämförelser mellan skolorna. Erika, Fredrik och Heurika registrerar frånvaro i Dexter. Granskningen visar att gymnasieskolorna är noga med att rapportera frånvaro och statistiken används sedan som underlag i samtal med elever och föräldrar. Vid mer än 20 procents frånvaro skickas en rapport till CSN (Centrala Studiestödsnämnden).

Skolorna vidtar en rad åtgärder för elever med kunskapsbrister. Intervjuade på de tre enheterna menar att det finns en stor vilja att på olika sätt stötta elever med särskilda behov. Trots olika insatser är det färre elever (folkbokförda i Haninge kommun) i relation till riket som slutför sina gymnasiestudier med ett slutbetyg efter tre respektive fyra år. Utifrån detta finns det anledning att analysera om de insatser som sätts in verkligen leder till förväntade resultat.

Statistik från Erika, Heurika och Fredrik visar att merparten av de elever som hoppar av ett gymnasieprogram söker sig till andra utbildningar eller skolor. Detta registreras dock som avhopp i statistiken. De som ändå väljer att *helt* hoppa av gymnasiet är kända av skolans personal och eleverna har ofta haft en rad insatser från t.ex. skolans elevhälsoteam innan avhoppet sker.

Intervjuade menar att synen på avhopp från gymnasieskolan ofta är negativ, vilket de inte fullt ut håller med om. En elev som väljer att byta program eller skola för att "hamna rätt" gör snarare ett bra val genom att hoppa av och börja om på nytt. Gymnasiechefen menar att gymnasieskolan måste göra allt för att få eleverna att stanna kvar i skolan.

I Haninge kommun sker insatser inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret. Det är dock oklart om samtliga ungdomar i åldern 16-19 år fångas upp. Ansvaret för det kommunala

uppföljningsansvaret är inte tydliggjort inom förvaltningen och ingen uppföljning sker av de insatser som görs.

Haninge kommun har jämfört med riket relation färre studie- och yrkesvägledare per elev. Dock är behörigheten bland studie- och yrkesvägledarna högre än riket. Studie- och yrkesvägledarna på gymnasiet arbetar nära rektor, mentorer och pedagoger på skolorna. De sitter även med i skolornas elevhälsoteam vilket gör att de har kunskap om elever som riskerar att hoppa av gymnasiet.

Sammanfattningsvis bedömer vi att gymnasieskolorna i Haninge kommun arbetar på ett ändamålsenligt sätt med att förebygga avhopp, men det finns förbättringsmöjligheter. Skolorna har kontroll över de elever som väljer att hoppa av skolan. Enligt det kommunala uppföljningsansvaret är kommunen skyldig att följa upp och informera ungdomar om möjligheten till studier och arbete. Detta arbete kan utvecklas i Haninge kommun.

Inför det fortsatta utvecklingsarbetet ser vi följande områden som angelägna att uppmärksamma:

- ▶ Tiden för studie- och yrkesvägledning på grundskolan. Det stora antalet elever gör att studie- och yrkesvägledarna inte har den tid de önskar för varje elev vilket påverkar studie- och yrkesvägledningen.
- ▶ Upprätta rutiner för övergångar mellan grundskola och gymnasieskola.
- ▶ Säkerställa att alla elever har individuella utvecklingsplaner och att grundskolan lämnar över dessa till gymnasieskolan i samband med skolstarten.
- ▶ Analyser varför Haninge kommun i relation till riket har en större andel elever som *inte* avslutar sina gymnasiestudier efter tre- respektive fyra år.
- ▶ Analysera orsaker till elevers ogiltiga frånvaro.
- ▶ Tydliggör ansvaret samt utveckla rutiner för det kommunala uppföljningsansvaret.

2 Inledning

2.1 Bakgrund

En hög andel av eleverna i gymnasieskolan hoppar av sina studier i gymnasieskolan. Enligt de jämförelsetal som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tog fram 2009 beträffande gymnasieskolan fullföljer 73 procent av eleverna utbildningen inom tre år respektive 70 procent inom fyra år.

Orsakerna till avhopp/ej fullföljd utbildning kan vara flera, som t.ex. bristande underbyggnad/kunskapsbas från grundskolan, otillräcklig studievägledning, "fel val", inte kommit in på sitt förstahandsval, lärarnas engagemang, stöd, anpassad studiegång etc.

2.2 Syfte och avgränsning

Syftet med granskningen är att belysa och bedöma hur gymnasieskolan förebygger och följer upp avhopp från gymnasieskolan.

Granskningen avser främst gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, men även grund- och förskolenämnden.

2.3 Genomförande

I huvudsak baseras granskningen på dokumentstudier och intervjuer. Granskade dokument framgår av källförteckningen.

Följande personer har intervjuats:

- ▶ Gymnasiechef
- ▶ Rektor, biträdande rektor/studie- och yrkesvägledare samt pedagoger vid Heurika
- ▶ Rektor, pedagoger och studie- och yrkesvägledare vid Erika
- ▶ Rektor, pedagoger och studie- och yrkesvägledare vid Fredrik
- ▶ Studie- och yrkesvägledare på Berika
- ▶ Ett antal studie- och yrkesvägledare i grundskolan

2.4 Revisionsfrågor

Granskningen har utgått från följande revisionsfrågor:

- ▶ Hur får eleverna vägledning inför sitt val till gymnasieskolan?
- ▶ Hur stor andel av eleverna kommer in på sina förstahandsval?
- ▶ Hur sker övergången från grundskola till gymnasieskola vad gäller elever med kunskapsbrister?
- ▶ Hur följs frånvaro från gymnasieskolan upp?
- ▶ Vilka åtgärder vidtas vid kunskapsbrister, anpassad studiegång etc.
- ▶ Vilka åtgärder vidtas för att förebygga avhopp?
- ▶ Vilka analyser har gjorts av orsaker till avhopp?
- ▶ Hur arbetar gymnasieskolans studie- och yrkesvägledare?

3 Styrning

Kommunfullmäktiges Mål & Budget 2010-2011

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har i Mål & Budget 2010-2011 fått i uppdrag att arbeta fram en strategi för att minska avhoppet och öka andelen elever som slutför utbildningen inom ordinarie tidsram.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden – Mål och strategier 2010 samt Kvalitetsredovisning

”Andel avhopp från gymnasiet minskar” är en av nämndens strategier för att nå målet att alla elever ska nå skolans nationella och lokala mål. Till detta är ett åtagande samt en satsning formulerad:

Åtagande: *arbeta fram en strategi för att minska avhoppet och öka andelen elever som slutför utbildningen inom ordinarie tidsram.*

Satsning: *avhoppet ska minska.*

I kvalitetsredovisningen 2009 framgår att följande är ett av totalt åtta identifierade utvecklingsområden: *Vilka proaktiva åtgärder måste vi ta fram för att minimera skolk och avhopp från programmen?*

Skolplan 2008-2011

Den kommunala skolplanen ska ge grunden för ett gemensamt synsätt i Haninge kommuns skolor. I skolplanen framgår att undervisningen måste anpassas efter elevernas skilda behov om alla ska kunna nå kunskapsmålen. Skolans kunskapsmål och lärande i fokus ska vara ett av Haninge kommuns förhållningssätt.

Ett av skolplanens sju prioriterade målområden är ett ”nytt förhållningssätt”. Med det menas bl.a. pedagogernas förmåga att ha en tilltro till att eleven kan uppnå kunskapsmålen.

4 Intagning till gymnasieskolan

4.1 Vägledning inför gymnasievalet

I Haninge kommun finns det totalt fyra studie- och yrkesvägledare fördelade på 3,5 heltidstjänster som arbetar mot de nio kommunala högstadieskolorna. Till hösten kommer de 3,5 heltidstjänsterna sjunka till 3,1.

Första informationen till eleverna om gymnasievalet sker i årskurs 8. Förberedelserna startar dock på allvar under höstterminen i årskurs 9. Studie- och yrkesvägledarna går ut i klasserna och informerar om ansöknings- och intagningsprocessen till gymnasieskolan. Även elevernas föräldrar bjuds in till informationsmöte om gymnasievalet.

I åk 9 har studie- och yrkesvägledarna individuella samtal med varje elev. Några av de intervjuade studie- och yrkesvägledarna menar att det stora antalet elever gör att de inte har möjlighet att ha de vägledande samtal de skulle önska. Mer tid per elev skulle enligt de intervjuade studie- och yrkesvägledarna leda till en bättre och mer fördjupad vägledning, något som eventuellt skulle leda till minskade avhopp från gymnasiet.

Studie- och yrkesvägledarna medverkar vanligtvis i skolornas elevhälsoteam vilket gör att de har kunskap om elever som av någon anledning är i behov av särskilt stöd. Dessa elever lägger studie- och yrkesvägledarna extra tid på för att kunna vägleda dem på ett bra sätt.

På de skolor studie- och yrkesvägledaren inte sitter med i elevhälsoteamet informerar mentorer om vilka elever som är i behov av extra vägledning. Vissa studie- och yrkesvägledare har uttryckt att samverkan med mentorerna kan öka och att de kan bli bättre på att inkludera vägledarna i skolan.

Utöver den vägledning studie- och yrkesvägledarna ger inför elevernas gymnasieval har gymnasieskolorna öppet hus för elever och föräldrar. Elever har även möjlighet att göra studiebesök på gymnasieskolorna. Dessutom anordnas det varje år en Gymnasiemässa dit elever kan gå och ställa frågor samt träffa lärare och elever från olika gymnasieskolor. Eleverna får även omfattande reklam/material hemskickat till sig från olika skolor.

Fredrik har infört s.k. elevambassadörer som innebär att eleverna åker ut till grundskolorna och berättar om sina erfarenheter om gymnasieskolan och utbildningen. Elevambassadörerna är enligt intervjuade ett bra sätt att sprida information om skolan och dess utbildningar. Fredrik har de två senaste åren specifikt bjudit in studie- och yrkesvägledarna från grundskolan för att informera om de olika utbildningarna. Det är dock inte alltid studie- och yrkesvägledarna kan medverka p.g.a. tidsbrist.

Heurika och Fredrik anordnar ett extra öppet hus för de elever som valt skolan som första-, andra- eller tredjehandsval. På Heurika har eleverna även möjlighet att "skugga" en gymnasieelev för att få veta mer om utbildningarna. Heurika har även bjudit in studie- och yrkesvägledare till skolan för att berätta specifikt om teknikprogrammet.

Utöver öppet hus har Erika även "skuggning", vilket innebär att elever i åk 9 får följa med en klass på gymnasiet under en dag.

Enligt studie- och yrkesvägledare på grundskolan skulle en utökad samverkan med näringslivet hjälpa eleverna att göra "rätt" val till gymnasieskolan genom att de tidigt får information om olika yrken. Elever har överlag lite kunskap om vilka yrken arbetsmarknaden har att erbjuda. Ytterligare ett led i att öka möjligheten för eleverna att välja "rätt" utbildning är att gymnasieskolorna börjar informera eleverna om sina utbildningar redan i åk 8. Enligt rektorn på Fredrik har de bjudit in elever i åk 8, men få elever kom.

4.2 Andel som kommer in på sitt förstahandsval

68,9 procent av de ungdomar i Haninge som sökte gymnasieutbildning hösten 2009 fick sitt förstahandsval tillgodosett. I en rapport från Skolinspektionen 2009 framgår att elever som kommer in på sitt förstahandsval i större omfattning lyckas med sina gymnasiestudier. I kvalitetsredovisningen 2009 skriver utbildningsförvaltningen att intagningen är en strategisk fråga som måste hanteras av politiken.

I samband med att beslut skulle tas om dimensionering av lokaler till den "nya Fredrik" gjorde utbildningsförvaltningen en utredning om samband mellan förstahandsval av gymnasieutbildning och slutbetyg. Syftet var att undersöka om det finns ett tydligt samband mellan elever som blir intagna på sitt förstahandsval och de resultat de uppnår. Följande framkom:

- Såväl förstahandssökande som andra sökande går ut med samlat betygsdokument istället för slutbetyg.
- Såväl förstahandssökande som andra sökande saknas i avgångsklasserna tre år efter intagningen.
- Det finns ett tydligt samband hos de elever som går ut med slutbetyg och minst betyget G i alla kurser. Detta är nästan uteslutande elever som är förstahandssökande som uppnår detta resultat.

Intagningsstatistiken för de olika skolorna läsåret 2009/2010 såg ut som följer:

	Förstahandssökande 2009	Intagna 2009	Förstahandssökande 2010	Intagna prel. 2010
<i>Fredrik</i>	233	167	238	141
<i>Erika</i>	169	168	173	156
<i>Heurika</i>	167	165	156	150

4.3 Övergången mellan grundskolan och gymnasieskolan för elever med kunskapsbrister

Det finns ingen beslutad rutin för att överlämningar ska ske mellan grundskolan och gymnasiet för Haninge kommuns skolor. Gymnasieskolorna har utvecklat egna strukturer för överlämning vilka i stort påminner om varandra. Det finns dock önskemål om en centralt formulerad överlämningsrutin.

Förvaltningen bedriver ett utvecklingsprojekt gällande övergången mellan grund- och gymnasieskolan ur ett kunskapsperspektiv, det s.k. brobygget. Utöver gymnasiechefen och rektorerna är bl.a. grundskolechefen knuten till projektet.

Vid övergångarna träffar gymnasieskolans elevhälsoteam (studie- och yrkesvägledare, kurator, skolsköterska, specialpedagog, rektor) studie- och yrkesvägledare, kurator och speciallärare/specialpedagog från grundskolan för överlämnande inför terminsstarten. Vid mötena diskuteras enbart elevernas pedagogiska "status" och de individuella utvecklingsplanerna (IUP) lämnas över. Enligt de intervjuade är IUP ofta undermåliga och vissa fall saknar eleven helt en plan. Skolsköterskan från gymnasiet och grundskolan kan medverka på överlämningarna, men träffas också i egna möten för överlämningar inriktade på elevernas sociala situation. Dessa överlämningar får, med anledning av sekretessen¹, ske först efter föräldrarnas godkännande. Fredrika Bremer gymnasiet har enbart överlämnande möten med de kommunala grundskolorna i kommunen samt med Rudanskolan.

4.4 Kommentarer

Granskningen visar att det finns få studie- och yrkesvägledare på grundskolorna i Haninge kommun. De studie- och yrkesvägledare som finns arbetar mot flera skolor. Det stora antalet elever gör att studie- och yrkesvägledarna inte har den tid de önskar för varje elev vilket också påverkar vägledningen inför elevernas gymnasieval. Mer tid hade också gjort att de skulle kunna börja förbereda eleverna inför gymnasievalet tidigare.

Enheterna på Fredrika Bremer gymnasiet erbjuder olika aktiviteter för att elever i åk 9 ska ha möjlighet att lära känna enheternas olika program. En utvecklingsmöjlighet skulle vara att enheterna även gör riktade insatser till elever redan i åk 8.

Alla elever kommer inte in på sitt förstahandsval. Enligt en rapport från Skolverket lyckas elever som kommer in på sitt förstahandsval bättre med sina gymnasiestudier än elever som kommer in på sitt andra-, tredje-, fjärde- eller femtehandsval. Utbildningsförvaltningens rapport från Fredrik visar att en större andel förstahandssökande går ut med slutbetyg och minst godkänt i alla ämnen.

Det saknas en antagen rutin för övergångarna mellan grund- och gymnasieskolan. Även om överlämningar sker likartat idag rekommenderar vi att det antas en rutin som ska säkerställa kvaliteten i övergångarna.

¹ Sekretess inom skolan regleras i första hand i 7 kap 9 § sekretesslagen (1980:100). Uppgifter som har med elevvärd att göra får enligt lagen inte överföras mellan grundskola och gymnasieskola utan samtycke.

Enligt grundskoleförordningen ska alla elever fr.o.m. 2006 ha en IUP. Granskningen visar att det finns elever som saknar IUP, något som i så fall strider mot grundskoleförordningen.

5 Uppföljning och åtgärder

5.1 Uppföljning av frånvaro

Enligt ett beslut i gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden finns det två system för kommunens skolor att registrera frånvaro i; Dexter och V-klass. Till skillnad från V-klass är Dexter kopplat till det centrala elevregistret vilket gör att förvaltningen har tillgång till statistiken. De olika systemen gör att det är svårt för förvaltningen att göra jämförelser mellan skolorna. Detta är ett förbättringsområde, menar gymnasiechefen.

Erika, Fredrik och Heurika registrerar frånvaro i det webbaserade frånvarosystemet Dexter. Pedagogerna ansvarar för att frånvaro registreras för varje lektion. Mentorena ska ha uppsikt över frånvaro i sin klass och använda statistiken som underlag vid t.ex. utvecklingssamtal. Frånvaro diskuteras även i arbetslagen och på elevhälsan. Skolan och eleven försöker gemensamt komma fram till ett åtgärdsprogram med syfte att öka elevens närvaro på lektionerna. Föräldrar har tillträde till Dexter och kan på det sättet ha kontroll över sitt barns frånvaro.

Vid hög frånvaro får eleven först en muntlig varning. Mentorn tar även kontakt med elevens föräldrar (om eleven är under 18 år). Ökar inte elevens närvaro får denne en skriftlig varning som även skickas hem till föräldrarna om eleven är omyndig. Rektorer har en skyldighet att rapportera till CSN när elevers otillåtna frånvaro övertiger 20 procent. Detta innebär att elevens studiestöd kan försvinna helt.

I april 2009 presenterade gymnasiechefen följande statistik om skolk för nämnden:

	Närvaro (%)	Giltig frånvaro (%)	Ogiltig frånvaro (%)
Erika	66	25	9
Fredrik	84	7	9
Heurika	83	8	9

En elev med en hög giltig frånvaro har ofta en hög ogiltig frånvaro, enligt de intervjuade. På Fredrik, Erika och Heurika uppmärksammas både den giltiga och den ogiltiga frånvaron för att få en helhetsbild över eleverna.

5.2 Åtgärder vid kunskapsbrister

Eleverna på Heurika och Erika får tidigt i åk 1 göra diagnostiska tester i svenska, matte och engelska. Resultaten analyseras och stödåtgärder sätts därefter in vid behov. Enheterna använder sedan resultaten som grund för nivåindelningar inom vissa program och kurser.

Fredrik använder sig inte av diagnostiska tester. Istället genomförs individuella intervjuer med eleverna (mer om detta längre fram i rapporten). Fredrik har även arbetat mycket med coaching och lärarna har deltagit i en utbildning för att lära sig hur de kan vägleda eleverna i skolarbetet.

Vanliga åtgärder för elever med kunskapsbrister är t.ex. extra stödundervisning inom vissa ämnen, drop-in lektioner dit eleverna kan gå för att få extra stöd i vissa ämnen, sommarskolor, extra lärarstöd på vissa lektioner, mindre undervisningsgrupper, stöd av specialpedagoger och praktikplatser.

Val av åtgärder beslutas på skolans elevvårdskonferenser och åtgärdsprogram upprättas vid behov. Utgångspunkten för val av åtgärder måste alltid vara elevens behov och för att åtgärderna ska lyckas måste eleven vara tillräckligt motiverad.

Utformandet av åtgärdsprogram är ett identifierat utvecklingsområde. Som ett led i detta arbete har gymnasiechefen granskat samtliga aktiva åtgärdsprogram inom Fredrika Bremergymnasiet. Granskningen visade att åtgärdsprogrammets koppling till målen kan öka och att det tydligare bör framgå hur skolan kan stötta eleven. Idag läggs ett stort ansvar på eleven.

Enheterna är generellt restriktiva med att reducera program. På Fredrik får eleverna inte göra några reduceringar alls. På Heurika reduceras enbart program i de fall elever ska byta program och för de elever som börjar gymnasiet utan behörighet från grundskolan.

5.3 Kommentar

En hög frånvaro kan vara ett tecken på att eleven inte mår bra eller att den inte trivs i skolan. Granskningen visar att gymnasieskolorna är nogga med att rapportera frånvaro i Dexter. Statistiken används som underlag i samtal med elever och föräldrar.

Det är väsentligt att undersöka *varför* elever inte befinner sig på lektionerna, så som också några av de intervjuade framfört i samband med granskningen.

Skolorna vidtar en rad åtgärder för att hjälpa elever med kunskapsbrister att nå kunskapsmålen. Intervjuerna signalerar att det finns en stor vilja att på olika sätt stötta elever med särskilda behov. Trots olika insatser är det relativt få elever som slutför sina gymnasiestudier med godkända betyg efter tre respektive fyra år. Av den anledningen kan det finnas skäl att analysera om de insatser som sätts in verkligen leder till förväntade resultat. Det är väsentligt att elever med särskilda behov identifieras redan i för- och grundskolan, så att åtgärder kan vidtas på ett tidigt stadium.

Eftersom den nya gymnasiereformen, Gy 11, sannolikt kommer att innebära att möjligheten att reducera program upphör, är det bra att skolorna redan idag är restriktiva med detta.

6 Avhopp från gymnasieskolan

6.1 Statistik

Det finns inget krav från förvaltningen att enheterna ska bokföra/följa upp och rapportera in avhoppade elever. Även om central uppföljning saknas så har enheterna viss egen uppföljning:

- På Heurika är det ca 20 elever/år som hoppar av gymnasiet. Den vanligaste orsaken till avhoppet är att eleverna byter program.
- På Erika har nio elever hoppat av gymnasiet under 2009/2010. Orsaken varierar och en liten andel av dessa elever hoppade helt av studierna.
- Fredrik hade år 2008/2009 totalt 54 avhopp. Den vanligaste orsaken till avhoppet var annan utbildning, slutat på egen begäran/anledning okänd och arbete.

Antalet avhopp från enheterna är relativt konstant mellan åren. Läsåret 2009/2010 var det dock 41 elever som valde att hoppa av studierna från Fredrik, vilket innebär en minskning med 13 elever från läsåret innan.

SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) presenterar i sina Öppna jämförelser 2009 statistik över hur lång tid det tar för elever att avsluta sina gymnasiestudier. Utgångspunkten för statistiken är elever som startade sina gymnasiestudier 2005 och som erhöll slutbetyg² läsåret 2007/08 eller tidigare.

I jämförelserna kan varje kommun se hur kommunen rangordnas utifrån flera indikatorer, dvs. från bästa värde (rangordning 1) till sämsta värde (rangordning 290). Med grön färg menas att kommunens värde för indikatorn hör till de cirka 25 procent av kommunerna med bäst värden. Röd färg får de 25 procent av kommunerna med sämst värden och gul färg anger att värdet på indikatorn ligger bland de 50 procent i mittfältet.

Av de elever (totalt i riket) som påbörjade gymnasieutbildningen på ett nationellt program hösten 2005 fullföljde 76,6 procent sina studier inom tre år. Det innebär att cirka en fjärdedel av eleverna på de nationella programmen tar mer än tre år på sig att avsluta sina gymnasiestudier. I Haninge fullföljde 73,3 procent sin utbildning inom tre år. Det kan finnas flera förklaringar till detta, bl.a. att elever byter program eller skola en bit in i utbildningen eller att elever gör uppehåll i sina studier för att istället studera utomlands.

Källa: SKL Öppna jämförelser 2009 (gymnasieskola)³

Andel med fullföljd gymn.utb inom 3 år, exkl. IV				
Kommun	Procent	Rank	Studie-förberedande	Yrkes-förberedande
Haninge	73,3	218	74,2	71,9
Huddinge	68,0	274	71,6	58,9
Lidingö	76,1	165	79,8	45,3
Nacka	77,6	138	80,6	69,0
Sundbyberg	71,0	257	75,6	63,4

Av de elever (totalt i riket) som påbörjade sina gymnasiestudier 2004 (inkl. IV) fullföljde 75,5 procent sin utbildning inom fyra år. I Haninge fullföljde 70,1 procent sin utbildning.

Källa: SKL Öppna jämförelser 2009 (gymnasieskola)

Andelen elever som fullföljer gymnasieutbildningen inom 4 år (inkl IV)				
Kommun	Procent	Rank	Studie-förberedande	Yrkes-förberedande
Haninge	70,1	251	82,1	75,4
Huddinge	67,3	272	77,3	69,9
Lidingö	86,2	13	89,4	83,7
Nacka	75,7	157	83,5	69,4
Sundbyberg	67,1	274	81,1	66,2

6.2 Åtgärder för att förebygga avhopp

Fredrik bjuder särskilt in de elever som sökt skolan som sitt första- eller andrahandsval till öppet hus. Syftet är att sprida kunskap om utbildningarna för att eleverna ska veta vilka ut-

² Ett slutbetyg utformas när eleven gått igenom ett nationellt program eller ett specialutformat program med betyg i alla kurser. Även icke-godkänt (IG) inkluderas i ett slutbetyg.

³ Statistikens perspektiv är kommunen som hemkommun, vilket innebär att det är resultat och resurser för kommunens folkbokförda elever som jämförs oavsett var eleven går i gymnasieskola.

bildningar de valt. Skolan kommer även att erbjuda "prova-på-dagar" vilket innebär att eleverna kan komma till skolan för praktik.

De första dagarna på höstterminen i åk 1 har eleverna på Fredrik individuella samtal med sina mentorer. Syftet är att i ett tidigt stadium säkerställa att elevernas förväntningar stämmer överens med utbildningen. Detta är ett sätt att minska risken för avhopp en bit in på terminen. Från och med höstterminen 2010 kommer Fredrik börja terminen med praktisk introduktion som sedan kommer att avslutas med individuella samtal för att säkerställa att eleverna gjort rätt val.

Eleverna på byggprogrammet på Fredrik får under vårterminen i åk 1 besvara en enkät angående deras tankar kring starten på byggprogrammet. Elevernas svar används som underlag för att göra skolstarten så bra som möjligt för kommande elever och är ett sätt att förebygga avhopp.

Likt Fredrik har mentorena på Heurika inledande samtal med eleverna, s.k. start-samtal, för att identifiera eventuella felval. I samtalen frågar mentorn bl.a. *vad* eleven ska läsa vidare till efter gymnasiet och inte *om* eleven ska det. Syftet är att skapa en förväntan som ska få eleverna att prestera väl. Heurika håller också på att utveckla mentorskap/coachning för att genom gruppdyamik få en bra kultur i klassrummen som ska leda till en ökad studiemotivation hos eleverna.

På Erika har elever som börjar i åk 1 två dagar på sig att lära känna sin nya skola. Under dessa dagar är elever i åk 2 och 3 lediga. Efter någon vecka undervisas första års eleverna i studieteknik för att underlätta studierna på gymnasiet. Mentorer och samtliga lärare är tillsammans med eleverna involverade i detta arbete.

Utöver de åtgärder som nämns ovan är personalen på gymnasieskolorna noga med att prata med elever som funderar på att hoppa av för att få veta vad skolan kan göra ytterligare för att förhindra avhoppet. Enligt gymnasiechefen är Fredrik ett bra exempel på en gymnasieskola med ett uttalat förhållningssätt att alla elever ska nå målen. Rektor och övrig personal utgår från mottot "det ska inte vara lätt att ge upp".

Enligt rektorer, mentorer och pedagoger på gymnasieskolorna kommer det elever till gymnasiet med betyg från grundskolan som inte alltid står i relation till skolans kunskapsmål. Kunskapsluckorna gör att eleverna har svårt att klara av studierna på gymnasiet. Intervjuade menar också att många av deras elever har dålig studieteknik när de kommer till gymnasiet och mentorena/lärarna lägger mycket tid på att lära eleverna hur de ska studera.

Enligt gymnasiechefen måste gymnasieskolan ändra synsätt och arbeta mer för att inkludera och stödja eleverna i gymnasieskolan. Även om eleverna kommer till gymnasiet med bristande kunskaper så måste skolan arbeta och forma pedagogiken utifrån elevernas förutsättningar. Gymnasiet har av tradition ett synsätt som bygger på att elever ska bli självständiga och klara sig själva. Här behövs en form av synvänder likt den som genomfördes i grundskolan, enligt gymnasiechefen. Ett led i detta arbete är att se över om elever med särskilda behov ska samlas inom en enhet, Berika.

6.3 Analyser vid avhopp

En stor del av det som registreras som avhopp i statistiken är elever som byter program en bit in på höstterminen. Avhopp/byte fram t.o.m. den 15 september registreras inte i statistiken, men elever rör på sig även efter detta datum, något som fångas upp som avhopp i statistiken.

Elever som vill byta program eller skola en bit in på terminen får vänta med bytet till höstterminen. Detta innebär dock inte att eleven helt hoppar av sina studier på gymnasiet.

Enligt intervjuade på Fredrik är det vanligt att elever på de yrkesförberedande programmen får erbjudande om jobb då de är ute och praktiserar vilket gör att de väljer att hoppa av sina studier i större omfattning än de elever som studerar på ett nationellt program.

De som väljer att helt hoppa av gymnasiet är kända av skolans personal sedan tidigare. Eleven har vanligtvis haft samtal dels med mentor, dels med skolhälsovården. Eleven har ofta även vägledande samtal med studie- och yrkesvägledaren som på olika sätt försöker att vägleda eleven till andra studier (t.ex. folkhögskola) eller praktik. Eleven har också diskuterats i arbetslagen samt i elevhälsan vilket gör att skolans personal vet om att det finns en risk att eleven väljer att hoppa av gymnasiet. Enligt de intervjuade är det inte ovanligt att de elever som helt hoppar av gymnasiet har någon form av problem vilket gör att de inte klarar av eller orkar med skolarbetet. De intervjuade uppfattar att de som väljer att hoppa av gymnasiestudierna har "goda skäl".

Intervjuade menar att avhopp inte behöver vara negativt. Även om gymnasieskolan är en frivillig skolform finns det få elever som inte väljer att studera vidare efter grundskolan. Alternativen till att studera på gymnasiet är få vilket gör att elever börjar på gymnasiet i brist på andra sysselsättningar.

Utbildningschefen, gymnasiechefen och en kvalitetscontroller har påbörjat ett analysarbete för att få ner antalet avhopp i kommunen. Arbetet är i sin linda och vissa frågeställningar har identifierats. Vilka dessa är framgår av den kartläggning som gjordes i Haninge kommuns gymnasieskolor under 2009.

Det kommunala uppföljningsansvaret

Enligt skollagen har kommunen ett ansvar för ungdomar mellan 16-19 år som inte går i eller fullföljer sin gymnasieutbildning. Uppföljningsansvaret innebär att hemkommunen kontinuerligt ska följa upp och informera ungdomar om möjligheten till studier och arbete. Ansvaret för det kommunala uppföljningsansvaret åvilar i Haninge kommun gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.

Elever som helt hoppar av gymnasieskolan rapporteras vanligtvis in till en intagningssekreterare på förvaltningens kansliavdelning. Rapportering sker både från kommunala skolor, friskolor samt skolor i andra kommuner. Sekreteraren skickar informationen vidare till studie- och yrkesvägledarna på Berika inom Fredrika Bremergymnasiet som gör insatser inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret. Det är vanligt att studie- och yrkesvägledarna från gymnasieskolorna i Haninge kommun tar kontakt med studie- och yrkesvägledarna på Berika direkt, vilka därefter skickar en kopia på ärenden till intagningssekreteraren.

Studie- och yrkesvägledarna på Berika får i början av höstterminen en lista över de elever som inte kommit in eller sökt till någon gymnasieutbildning. Studie- och yrkesvägledarna kontaktar eleverna via telefon/brev och erbjuder dem vägledande samtal i syfte att få ut dem i sysselsättning. De ungdomar som väljer att skriva in sig på Arbetsförmedlingen har möjlighet att få hjälp via Ungdomsteamet, i vilket studie- och yrkesvägledarna från Berika medverkar i.

Under läsåret 2009/2010 har studie- och yrkesvägledarna på Berika arbetat med cirka 23-24 ungdomar inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret. Omkring 18 av dessa fanns med på den lista intagningssekreteraren skickade över i början av höstterminen 2009. Resterade 5-6 stycken har tillkommit under läsåret.

Enligt intervjuad är ansvaret för det kommunala uppföljningsansvaret inte tydliggjort inom förvaltningen. Trots att insatser gentemot målgruppen sker saknas det formellt antagna rutiner och strukturerade arbetsätt. Intervjuad uppfattar att kommunens insatser är begränsade och det är oklart hur många ungdomar i åldern 16-19 år som *inte* fångas upp av dagens insatser.

Det sker ingen uppföljning av vilka insatser studie- och yrkesvägledarna gör inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret.

6.4 Studie- och yrkesvägledare på gymnasiet

Av kvalitetsredovisningen 2009 framgår att det i Haninge kommun finns 0,17 studie- och yrkesvägledare/100 elever jämfört mot 0,24 i riket. I Skolverkets redovisning för Haninge anges att 94 procent av dessa har föreskriven behörighet mot 80 procent i riket.

Studie- och yrkesvägledarna arbetar i nära samverkan med pedagoger, mentorer, rektor och skolhälsovård och har på det sättet kunskap om vilka elever som riskerar att hoppa av gymnasiet. Studie- och yrkesvägledarna anser att de har en god samverkan med skolledningen och att deras stöd och kompetens förvaltas väl.

Studie- och yrkesvägledarna arbetar utifrån individens behov och ägnar en del tid åt vägledande samtal. Eleverna kan dels boka tid för vägledning, dels komma förbi på s.k. drop-in tider.

Studie- och yrkesvägledarna på de kommunala gymnasieskolorna och grundskolorna samt gymnasiechefen träffas 2-3 gånger/termin i gemensamma möten. Det huvudsakliga syftet med mötena är att hitta och diskutera samverkansformer. Gymnasiechefen och grundskolechefen håller på att se över kunskapen om studie- och yrkesvägledning och hur skolorna tar tillvara vägledarnas kompetens.

6.5 Kommentar

Statistik för Erika, Heurika och Fredrik visar att det är få elever som väljer att helt hoppa av gymnasiet. Merparten av eleverna söker sig till andra utbildningar eller skolor vilket registreras som ett avhopp i statistiken. Det är mer vanligt att elever från Fredrik hoppar av gymnasiet för att börja jobba. Detta har sin förklaring i att en stor del av deras studietid består av praktik ute på arbetsplatser vilket gör att de ofta får jobberbjudanden.

De som ändå väljer att hoppa av är kända av skolans personal och har ofta haft en rad insatser från t.ex. skolans elevhälsoteam innan avhoppet sker. Det är vanligt att dessa elever har någon form av psykisk ohälsa som gör att de inte orkar med skolan.

Intervjuade menar att synen på avhopp från gymnasieskolan ofta är negativ, vilket de inte håller med om. En elev som väljer att byta program eller skola för att "hamna rätt" gör snarare ett bra val genom att hoppa av och börja om på nytt. Det har på senare år växt fram ett allt större urval av olika studievägar och skolor vilket gör det svårt för ungdomar att välja "rätt" gymnasieutbildning från början. Gymnasiechefen delar inte fullt ut detta resonemang och menar att gymnasieskolan måste göra allt för att få eleverna att stanna i skolan. För att nå dit krävs ett annat synsätt, något förvaltningen har börjar fundera kring.

Även om byte av program eller skola inte behöver vara negativt bör det noteras att Haninge kommun i relation till riket har en låg andel elever som slutför sina gymnasiestudier på tre respektive fyra år. Värt att notera är att SKL:s statistik utgår från elever folkbokförda i Haninge kommun, vilket innebär att elever som studerar på skolor i andra kommuner och i fristå-

ende skolor också inkluderas i statistiken. Det är positivt att förvaltningen inlett ett analysarbete kring varför det ser ut som det gör i Haninge kommun.

Enligt skollagen innebär det kommunala uppföljningsansvaret att hemkommunen kontinuerligt ska följa upp och informera ungdomar om möjlighet till studier och arbete. I Haninge kommun sker insatser inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret. Det är dock oklart om samtliga ungdomar i åldern 16-19 år fångas upp. Ansvaret för det kommunala uppföljningsansvaret inom förvaltningen är inte tydliggjort och ingen uppföljning sker av de insatser som görs.

Haninge kommun har jämfört med riket färre studie- och yrkesvägledare i relation till antal elever. Dock är behörigheten bland studie- och yrkesvägledarna högre än riket. Granskningen visar att studie- och yrkesvägledarnas kompetens tas tillvara på gymnasieskolorna och att deras uppdrag har legitimitet hos skolledningen. Studie- och yrkesvägledare på grundskolan delar dock inte denna uppfattning fullt ut.

Stockholm den 8 september 2010

Helena Bengtsson

Källförteckning

Kommunfullmäktiges Mål & Budget 2010-2011

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens mål och strategi 2010

Utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning 2009

Skolplan 2008-2011

Proposition 2008/09:199 Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan

Kartläggning av varför så få elever når målen i Haninge kommuns skolor

Kartläggning av gymnasieskolorna i Haninge

Ansöknings- och intagningsstatistik till Fredrik, Erika och Heurika 2009-2010

Utredning inför samråd om dimensionering av programmen på Fredrik i samband med bygge av nya lokaler

Tankar kring starten på byggprogrammet

Kvalitetsredovisningar från Fredrik, Erika och Heurika